

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1162006/1

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב אליעזר איגרא, הרב א' אהרן כץ, הרב שלמה שפירא

המערערת: פלונית (ע"י ב"כ טו"ר יואב יוסף)

נגד

המשיב: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד צחי זיסמן)

הנדון: חיוב חלקי בכתובה וכפיצוי וכפשרה בגירושין שלרצון האישה אך גם באשמת הבעל

פסק דין

לפני בית הדין מונח ערעור המערערת – האישה על פסק דינו של בית הדין האזורי שפטר את המשיב – הבעל מתשלום תוספת כתובתה.

הנימוק ההלכתי להחלטה זו הוא שהאישה היא שיזמה את הגירושין, ולמצער – שני הצדדים רצו בגירושין, ומשכך אין האישה זכאית לתוספת כתובה. בית הדין השתית הנחות אלו על דיוק בלשון המסמך שכותרתו "הסכם גירושין" ושאותו הגישו הצדדים לתיק, וכן על סמך התרשמותו מהתנהלות הצדדים ומקלטת המתארת את התנהגות האישה במריבה שפרצה ביניהם.

אין ספק שהבסיס ההלכתי להחלטת בית הדין האזורי הוא בסיס מוצק. אם אכן היוזמה לגירושין יצאה מהאישה כדברי הבעל, או שלכל הפחות היה לשני הצדדים רצון משותף להתגרש, האישה אינה זכאית לתוספת כתובה, ולהתרשמות בית הדין זה מה שקרה בנידון שלפנינו. אלא שלטענת האישה התרשמות בית הדין הייתה מוטעית.

כידוע אין מנהגו של בית דיננו להתערב בקביעות העובדתיות של ערכאה קמא. הדבר נסמך על העילות שנקבעו בתקנה קלה, כעילות להגשת ערעור כדלהלן:

אין ערעור אלא על יסוד הנימוקים דלהלן:

(א) טעות בהלכה.

(ב) טעות הנראית לעין בשיקול הדעת או בקביעת העובדות.

(ג) פגם בניהול הדיון באופן המשפיע על תוצאות הדיון.

לעיל ביארנו שאין בפסק דינו של בית הדין טעות בהלכה. לא היה פגם בניהול הדיון וכמו כן אי אפשר לטעון שנפלה טעות הנראית לעין בקביעת העובדות, שהרי בית הדין פעל לפי התרשמותו ולא הוצגו הוכחות חותכות להוכחת טעותו. ובאמת, ככלל דבר זה הוא מן הנמנעות, שהרי קשה לעמוד על בירור העובדות לגבי הדברים הקורים בין בני זוג בארבע אמותיהם – ומטעם זה תיקנו רבותינו במקרים מסוימים להעמיד נאמן בין הצדדים כדי שיברר לנו מיהו הגורם, כמבואר בדברי הרמ"א (אבן העזר סימן עד וסימן קנד), ואין כאן מקום להאריך –

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ולכאורה מכיוון שהדבר לא ניתן להיעשות בנידון כנידון דידן ואין באפשרותנו להגיע לחקר האמת, היה מקום לדחיית הערעור ואולי אף לדחייתו על הסף.

עם זאת בנסיבות המקרה שלפנינו נראה שהיה מקום לפשר בין הצדדים ולא להעמיד על שורת הדין. משכך ניסה בית הדין לפשר בין הצדדים בדרכים שונות, אך מבוקשנו לא עלה בידינו לאור התעקשות הצדדים. לאור האמור עלינו לתת את הכרעתנו.

נעתיק את העובדות בקצרה כפי העולה מטיעוני הצדדים והחומר שבתיק.

הצדדים היו בני זוג למעלה מחמש שנים טרם נישואיהם, כפי העולה מכתב תביעת הבעל לגירושין. גם בתקופה זו היו בין הצדדים מריבות שבהן היו, לטענתו, התפרצויות זעם של האישה ובהמשך למריבות הייתה האישה עוזבת את הבית לבית אימה וחוזרת לאחר זמן.

הצדדים נישאו ביום י"א בשבט תשע"ו (21.1.16). חמישה חודשים לאחר הנישואין, ביום ט"ו בסיוון תשע"ו (21.6.16), פרצה מריבה בין הצדדים בנוגע לאלבום החתונה, המריבה שהביאה למשבר. בגין מריבה זו עזבה האישה את הבית ושהתה מחוץ לבית כל הלילה. כששבה האישה למוחרת המשיכה המריבה ולובתה, בעקבותיה פתחו הצדדים ביום י"ז בסיוון תשע"ו (23.6.16) תיק אישור הסכם גירושין, ובמסגרתו הגישו מסמך שכותרתו "הסכם גירושין". אך המעיין יראה שאין זה הסכם, אלא הגשת עמדות הצדדים לבית הדין.

לאור הרקע שממנו באו הצדדים ובעיקר מפני ששניהם אינם משפטנים וברור שלא התייעצו עם איש לפני שהגישו וניסחו את הבקשה – ומסתבר שהמסמך נערך בהמתנה בתור לפתיחת תיק – אין לדקדק בלשונות האמורות במסמך זה.

בשל חילוקי הדעות ביניהם בעניין תשלום הכתובה הגיש הבעל ביום ה' בתמוז תשע"ו (11.7.16) תביעת גירושין. הצדדים התגרשו ביום כ"ח בטבת תשע"ז (26.1.17).

עיון בתיק מורה שלא הייתה סיבה אמיתית לגירושין, ובית הדין מצר על שלא היה גורם אחראי וממתן בשטח שירגיע את הצדדים, ישקיט את המריבה ויביא לשלום בית, שאילו כך היה לא היה מתקיים בצדדים מה שאמרו חז"ל (סנהדרין ז, א):

אמר רב הונא: האי תיגרא דמיא לצינורא דבידקא דמיא, כיון דרווח – רווח.
אב"י קשישא אמר: דמי לגודא דגמלא, כיון דקם – קם.

ההוא דהוה קאמר ואזיל: "טוביה דשמע ואדיש, חלפיה בישתיה מאה."
אמר ליה שמואל לרב יהודה: קרא כתיב "פוטר מים ראשית מדון".

ועיין מה שפירשו המפרשים שם על דרכן של מריבות, שיש שאפשר למנוע את התרחבות המריבה בתחילתה ולא לאפשר את התרחבותה באופן שתגיע למצב ללא פתרון – מה שקרה כנראה בנידון דידן.

אכן מהתיאור שתיארו הצדדים את מערכת היחסים שביניהם עולים אופייה והתנהלותה הלא קלה של האישה, וכפי העולה מהקלטת שהוצגה בפני בית הדין – ואין זה מעלה או מוריד אם התבטאויותיה היו ללא פרובוקציה קודמת, כטענת הבעל, או בעקבות פרובוקציה, כטענתה – ואכן האישה הודתה שלא נהגה כראוי.

עם זאת אף במקרים כגון אלו צריכים התראה להפסד כתובה. ואף ב'אישה רעה' – הבעל חייב בתשלום כתובתה אם הוא מגרשה מדעתו בגין מעשיה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

במקרה שלפנינו, לבעל הייתה ידועה עוד לפני הנישואין העובדה שבעקבות מריבה האישה עזבת את הבית ולאחר זמן מתפייסת, והדבר הוזכר בכתב תביעתו.

ניסינו להזמין לבית הדין את אבי הבעל, שכפי שהצהירו הצדדים ניסה לערוך שלום בית ביניהם, אך הדבר לא הסתייע עקב מחלתו, ולכן לא יכולנו לבדוק הדברים מפי מי שנכח בהם בעת פרוץ הסכסוך.

שני הצדדים הודו שכחודש לאחר הפירוד נעשה ניסיון לשלום בית, האישה הייתה מעוניינת לחזור לשלום בית, לדבריה גם האיש יזם פגישה זו, לדבריה בפגישה זו קיימו הצדדים יחסי אישות, אך למוחרת הודיע הבעל שאין הוא רוצה לחזור ומעוניין בגירושין. דבר זה לכשעצמו אינו ראיה שרק הבעל הוא שרצה בגירושין והאישה רצתה שלום בית, אלא ראיה למערכת היחסים הלא בריאה שבין הצדדים כפי שתוארה בתביעת הגירושין של הבעל. אך מערכת יחסים שכזו ניתנת לטיפול.

לפיכך גם התנהלות זו של הצדדים – כשמצד אחד האישה מבקשת להתגרש ואף פעלה לפתיחת התיק בהסכמה בבית הדין, ומצד שני הבעל מגיש תביעת גירושין – אין בה כדי לקבוע מיהו האשם האבסולוטי בגירושין.

עם זאת בית הדין האזורי בפסק דינו קבע התרשמותו:

לאור כל המתואר לעיל באשר לבחירתה ורצונה של התובעת להתגרש, כמצוטט, ולאור התנהלותה הבלתי ראויה של האישה שנצפתה בתחילת הקלטת שתומללה (גידופים קשים כלפי הבעל), ואף בסיומה של ההקלטה (ניסיון לקחת ממנו כספים שלא כדין), נראה לומר כי אכן הגירושין אירעו בגרמתה ובגינה. לא נמצאה כל הוכחה כי הגירושין נגרמו בעטיו של הבעל ובגרמתו.

עם זאת, בדיונים שנערכו בפנינו טענה האישה שדווקא הבעל הוא שעשה את המעשים המשמעותיים יותר שהביאו בסופו של דבר לגירושין, לפיכך החליט בית הדין בהסכמת הצדדים לשלוח את הצדדים לבדיקת פוליגרף כדי לנסות לברר אמיתות הדברים. הסתמכות על בדיקה זו – על כל פנים בהסכמה – יכולה לשמש כראיה להכרעה, וכדברי הרמ"א שהזכרנו לעיל לגבי הושבת נאמן בין הצדדים.

בהחלטתו מיום י"ב באדר א' תשע"ט (17.2.2019) קבע בית הדין גם את השאלות שיוצגו על פי הסכמות הצדדים כדלהלן:

האיש יישאל:

- א. האם אמרת ל[פלונית] שאתה רוצה להתגרש?
- ב. האם ארזת את חפציה של [פלונית] בשקיות?
- ג. האם מעכת את הטבעת?
- ד. האם ניסית להחליף צילינדר של המנעול?

האישה תישאל כדלהלן:

- א. האם היוזמה הראשונית לגירושין הייתה שלך?
- ב. האם שילמת בבית הדין את אגרת פתיחת התיק?
- ג. האם ארזת חפציה בשקיות?
- ד. האם [פלונית] סילק אותך מהבית בעת תקופת הנישואין?
- ה. האם [פלונית] זרק עליך את אלבום התמונות?

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כל אחד מהצדדים נשאל ארבע שאלות (שאלה ב' לאישה לא נשאלה). שני הצדדים לא יצאו דוברי אמת בכל תשובותיהם: הבעל יצא דובר אמת בשאלה הראשונה ודובר שקר בשלוש השאלות האחרונות. האישה יצאה דוברת אמת בשאלות א' וג' ודוברת שקר בשאלות ד' וה'. בפגישה שנערכה לפני הבדיקה במכון 'אביר' העלו הצדדים את גרסאותיהם לסכסוך בפני הבודק. לכשנמצאה את הדברים: גם האישה הודתה שהיא שאמרה לבעל שברצונה להתגרש תחילה וגם קבעה והלכה עימו לבית הדין לפתוח את תיק אישור הסכם הגירושין. עם זאת הבעל יצא דובר שקר בטענותיו לגבי המעשים האקטיביים שנעשו: הבעל השחית את טבעת הנישואין, הבעל התחיל לארוז את חפצי האישה והכניס לפחות את חלקם לשקיות וניסה להחליף מנעול כדי למנוע את כניסת האישה לדירה. לעומת זאת טענות האישה שהבעל סילק אותה בפועל וזרק עליה את אלבום התמונות, נמצאו טענות שקר.

לפיכך גם תוצאות בדיקה זו אינם יכולות להוות ראיה חריגה שמעית מיהו הגורם לגירושין, עם זאת יש בהן להצביע שגם לבעל יש לכל הפחות אשם תורם לגירושין.

והנה לגבי עצם האמירה של אישה לבעל "גרש אותי" כבר אמרו חז"ל (יבמות קטז, א): "היכי דמי 'קטטה בינו לבניה'? אמר רב יהודה אמר שמואל: באומרת לבעלה 'גרשיני'. והקשו: "כולהו נמי אמרו הכי!" היינו שזו דרך מריבה כשאומרת לבעלה כך, ולא הווי בכלל 'קטטה' שדנו שם בגמרא שכוונתה להתגרש ושלכן לא נאמנת באומרה "מת בעלי". ולכן עצם האמירה אינה מורה שברצונה להתגרש.

אומנם יש לומר דבר זה הוא באמירה גרידא, אך המגישה תביעה – יש לומר שזה רצונה, אף שיש נשים הפותחות תיק כדי 'לאותת' לבעל שהמריבה רצינית אף שאין כוונתן להתגרש, ואף שיש לומר עוד שגם במקרה כגון דידן – שפותחת תיק ומבקשת את תשלום הכתובה – ייתכן שעצם דרישה זו היא כדי שלא להתדרדר לגירושין, אלא לערוך משאומתן לתיקון המצב. ולא כל הנשים שוות ולא כל המקרים שווים.

עם זאת בנידון דידן אף שהאישה אמרה שרוצה להתגרש, איננו יכולים לקבוע מסמרות שזו הייתה כוונתה, וייתכן שהאמירה באה מחמת זעם על התנהגות הבעל שהשחית את טבעת הנישואין. ואף אם חשבה כן בשעת מעשה בשעת הכעס, אין זה הכרח שזה היה רצונה לאחר מכן, וכמו שהתנהלה לפני הנישואין, עוזבת וחוזרת, כן רצתה לעשות גם הפעם. ויש היגיון בדבר, שהרי נושא המריבה שהיה זניח התפתח וגרם לקרע שאינו ניתן לאיחוי ומסתבר שלמורת רוח שני הצדדים. מסתבר מאוד שהאישה הייתה מעוניינת בהמשך הנישואין, שנערכו חודשים מועטים לפני פרוץ הסכסוך. אך בנידון דידן על כל פנים לאחר זמן ננעלה הדלת מצד הבעל – וייתכן שבצדק, מפני שנקעה נפשו מהתנהגותה והתנהלותה, התנהגות שהחלה לפני הנישואין כשעדיין אין מחויבות והמשיכה לאחריהם. על אף השערותנו אין ביכולתנו לקבוע מסמרות גם בעניין זה.

סוף דבר:

אין בידינו ראיה מוחלטת מיהו שגרם לקרע הבלתיהפיך שגרם לגירושין, אך אין אנו יכולים להטיל את האשם כולו על האישה. לפיכך בנסיבות תיק זה – שמערכת היחסים שבין הצדדים החלה שנים רבות לפני נישואיהם, האישה נישאה לבעל שהיה ביכולתו לספק לה יציבות כלכלית, ואין ספק שדבר זה היה חלק מבסיס הקשר בין הצדדים, וכיוון שאין ספק שהבעל במעשיו גרם לפגיעה נפשית קשה באישה בעשיית מעשים המורים שאין הוא רוצה בנישואין, ומכיוון שעל פי פסיקת בית המשפט קיבלה האישה כאיזון משאבים סך של 5,000

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ש"ח בלבד – יש לקבוע שמלבד סכום זה ישלם הבעל לשעבר לאישה סך של 25,000 ש"ח – מחצית יתרת הכתובה כפשרה הקרובה לדין.

פסק דין ומתן הוראות

לאור האמור בית הדין קובע:

- א. אנו מקבלים את הערעור בחלקו.
 - ב. האישה ישלם לאישה לשעבר סך 25,000 ש"ח כפיצוי וכפשרה על חוב הכתובה.
 - ג. מכיוון ששני הצדדים 'לא דייקו' בדבריהם – כל צד יישא בעלות בדיקתו בפוליגרף.
 - ד. על המזכירות להחזיר לאישה את הערבות שהפקידה כתנאי לשמיעת ערעורה.
 - ה. עם מתן פסק דין זה מורה בית הדין לסגור את התיק.
 - ו. פסק הדין מותר לפרסום לאחר השמטת פרטי הזיהוי של הצדדים.
- ניתן ביום כ"ה באלול התשע"ט (25.9.2019).

הרב שלמה שפירא

הרב א' אהרן כץ

הרב אליעזר איגרא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה